

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum iniusta agere sit proprium iniusti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

posita est potissima inter omnes virtutes, quæ sunt ad proximum. Et hoc probavit author, quia actus eius, scilicet subleuare alterius defectum, est superioris, & sic sumpta misericordia supra iustitiam etiam legalem est, ut actus utriusque comparando patet. Longe siquidem maioris est subleuare communitatem a miseria, seu defectu, quam tribuere communitati, quod sibi debetur. Non enim misericordia sic sumpta est respectu particularis proximi tantum, sed etiam respectu communitatis. Potest enim communitas ipsa in defectu, miseriamque incidere. Nec author propterea contradixit sibi hic, & ibi: quonia sermo de misericordia sic sumpta, est singularis. Nec intendebat author comparare hic iustitiam misericordiam sic sumptam, sed solis virtutibus, quæ inter virtutes morales communiter numerantur, quales non est misericordia sic sumpta.

In corp. art.

¶ Super quest. quinquagesimanona articulum secundum.

IN quest. quinquagesimanona, ar. 2. ad tertium dubium occurrit circa illa verba. Et ideo, quod est per accidens, & prater intentionem, non potest dici temperatum nec formaliter, nec materialiter, & similiter neque intemperatum. Et est ratio dubij, quia si quis ignorans vini potentiam, ut Noe, inebriatur, licet potus ille non esset formaliter ebrietas, fingi tamen non potest, quin sic materialiter ebrietas: quod est esse materialiter intemperatum. Et similiter est in cibis, qui ignoranter sumuntur improprietate sanitati corporis: constat enim ibi esse intemperatum materialiter.

Supra q. 58. ar. 5. ad 3. & infra. q. 79. ar. 2. ad 3.

¶ Ad hoc dicitur, quod dubium procedit ex malo intellectu differentie posite in littera inter iniustum, & intemperatum. ¶ Ad cuius euiden-

stos maxime honorant, quonia fortitudo est utilis in bello, iustitia autem in bello, & in pace. **A**D PRIMVM ergo dicendum, quod liberalitas etsi de suo det, tam hoc facit, in quantum in hoc consistat proprie uirtutis bonum: iustitia autem dat alteri quod suum est, quasi considerans bonum commune. Et praterere a iustitia obseruatur ad omnes: liberalitas autem ad omnes se extendere non potest. Et iterum liberalitas, quæ de suo dat, supra iustitiam fundatur, per quam unicuique, quod suum est, tribuitur.

AD SECVNDVM dicendum, quod magnanimitas quando superuenit iustitiam, auget eius bonitatem, quæ tamen sine iustitia nec uirtutis rationem haberet. **A**D TERTIVM dicendum, quod fortitudo etsi consistat circa difficiliora: non tamen est circa meliora, cum sit solum in bello utilis, iustitia autem & in pace, & in bello, sicut dictum est.

QVAESTIO LIX.

De iniustitia, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iniustitia. **E**T CIRCA hoc queruntur quatuor.

- ¶ Primò, Vtrum iniustitia sit speciale uitium.
- ¶ Secundò, Vtrum iniusta agere sit proprium iniusti.
- ¶ Tertiò, Vtrum aliquis possit iniustum pati uolens.
- ¶ Quartò, Vtrum iniustitia ex suo genere sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum iniustitia sit uitium speciale.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur, quod iniustitia non sit uitium speciale. Dicitur enim I. Ioan. 3. Omne peccatum est iniquitas: sed iniquitas uel idem esse quod iniustitia, quia iustitia est æqualitas quædam. Vnde iniustitia idem uidetur esse quod inæqualitas, siue iniquitas: ergo iniustitia non est speciale peccatum.

¶ 2. Præter. Nullum speciale peccatum opponitur omnibus uirtutibus: sed iniustitia opponitur omnibus uirtutibus: nam quantum ad adulterium, opponitur castitati, quantum ad homicidium, opponitur mansuetudini, & sic de aliis: ergo iniustitia non est speciale peccatum. ¶ 3. Præter. Iniustitia iustitiam opponitur, quæ in uoluntate est: sed

omne peccatum est in uoluntate. ut Aug. dicit: ergo iniustitia non est speciale peccatum.

SED CONTRA est, quod iniustitia iustitiam opponitur: sed iustitia est specialis uirtus: ergo iniustitia est speciale peccatum.

RESPOND. Dicendum, quod iniustitia est duplex. Vna quidem illegalis, quæ opponitur legalitati, & hæc quidem secundum essentiam est speciale uitium, in quantum respicit speciale obiectum, scilicet bonum commune, quod contemnit: sed quantum ad intentionem est uitium generale, quia per contemptum boni communis potest homo ad omnia peccata deduci. Sicut etiam omnia uitia, in quantum repugnant bono communi iniustitie, habent rationem quasi ab iniustitia deriuata, sicut & supra de iustitia dictum est. Alio modo, dicitur iniustitia secundum inæqualitatem quandam ad alterum, prout scilicet homo uult habere plus debonis, puta, diuitiis, & honoribus, & minus de malis, puta, laboribus, & damnis. Et sic iniustitia habet materiam specialem, & est particulare uitium iustitiam particulari opponitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut iustitia legalis dicitur per comparisonem ad bonum commune humanum: ita iniustitia diuina dicitur per comparisonem ad bonum diuinum, cui repugnat omne peccatum, & secundum hoc omne peccatum dicitur esse iniustum.

AD SECVNDVM dicendum, quod iniustitia etiam particularis opponitur indirecte omnibus uirtutibus, in quantum si exteriores et actus pertinent & ad iustitiam, & ad alias uirtutes morales, licet diuersimode, sicut supra dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod uoluntas, sicut & ratio se extendit ad materiam totam moralem, id est ad passiones, & operationes exteriores, quæ sunt ad alterum, sed iustitia perficit uoluntatem solum secundum quod se extendit ad operationes, quæ sunt ad alterum, & similiter iniustitia.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquis dicatur iniustus ex hoc, quod facit iniustum.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur, quod aliquis dicatur iniustus ex hoc, quod facit iniustum. Habitus enim specificantur per obiecta, ut ex supra dictis patet: sed proprium obiectum iniustitie est

iniustum. ergo & iustus dicendus est aliquis ex hoc, q̄ facit iustum, & iniustum ex hoc, q̄ facit iniustum: ¶ **Præ.** Philosophus dicit in 5. **Ethico.** falsam esse opinionem quorundā, qui existimant in potestate hominis esse, ut statim faciat iniustum, & quod iustus nō possit minus facere iustum, quā iniustus: hoc autem non est, nisi si facere iniustum esset propriū iniusti. ergo aliquis iudicandus est iniustus ex hoc, quod facit iniustum.

¶ **Præ.** Eodem modo se habet **B** omnis virtus ad proprium actum, & eadem ratio est de virtutibus oppositis: sed quicumque facit aliquid intemperatum, dicitur intemperatus. ergo quicumque facit aliquid iniustum, dicitur iniustus.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 5. **Ethico.** quod aliquis facit iniustum, & iniustus non est.

RESPON. Dicendum, quod sicut obiectum iustitiæ est aliquid æquale in rebus exterioribus, ita etiam obiectum iniustitiæ est aliquid inæquale, prout scilicet alicui attribuitur plus, vel minus, quā sibi competat. Ad hoc autem obiectum comparatur habitus iniustitiæ mediante proprio actu, qui uocatur iniustificatio. Potest ergo contingere, quod qui facit iniustum, non est iniustus dupliciter. Vno modo, propter defectum comparationis ipsius operationis ad proprium obiectum, quæ quidem recipit speciem, & nomen a per se obiecto, non autem ab obiecto per accidens. In his autem quæ sunt per se, per se dicitur aliquid quod est intentum: per accidens autem quod est præter intentionem. Et ideo si aliquis facit aliquid quod est iniustum, non intendens iniustum facere, puta, cum hoc facit per ignorantiam, non existimans se iniustum facere, tunc non facit iniustum per se, & formaliter loquendo, sed solum per accidens, & quasi materialiter faciens id, quod est iniustum: unde & talis operatio non denominatur iniustificatio. Alio modo potest contingere per defectum comparationis ipsius operationis ad habitum. Potest enim iniustificatio procedere quandoque quidem ex aliqua passione, puta, ira, uel concupiscentia: quandoque autem ex electione, quā scilicet ipsa iniustificatio per se placet, & tunc proprie procedit ab habitu, quia unicuique habenti aliquem habitum, est secundum se acceptum, quod conuenit illi habitui. Facere ergo iniustum ex intentione, & electione est proprium iniusti, secundum quod iniustus dicitur, qui habet iniustitiæ habitum: sed facere iniustum præter intentionem, uel ex passione, potest aliquis absque habitu iniustitiæ.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod obiectum per se, & formaliter acceptum, specificat habitum, non autem prout accipitur materialiter, & per accidens.

AD SECUNDUM dicendum, quod non est facile cuique facere iniustum ex electione, quasi ali-

A quid per se placens, & non propter aliud: sed hoc proprium est habentis habitum, ut ibidem Philosophus dicit.

AD TERTIUM dicendum, quod obiectum temperantiæ non est aliquid exterius constitutum, sicut obiectum iustitiæ: sed obiectum temperantiæ, id est, temperatum, accipitur solum in comparatione ad ipsum hominem. Et ideo quod est per accidens, & præter intentionem, non potest dici temperatum nec materialiter, nec formaliter, & similiter neque intemperatum. Et quantum ad hoc est dissimile in iustitiæ, & in aliis uirtutibus moralibus: sed quantum ad comparationem operationis ad habitum, in omnibus similiter se habet.

ARTICULVS III.

Utrum aliquis possit pati iniustum uolens.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod aliquis possit pati iniustum uolens. Iniustum enim est inæquale, ut dictum est: sed aliquis lædendo seipsum, recedit ab æqualitate, sicut & lædendo alium. ergo aliquis potest sibi ipsi facere iniustum, sicut & alteri: sed quicumque facit iniustum, uolens facit. ergo aliquis uolens potest pati iniustum, maxime a seipso.

¶ **Præ.** Nullus secundum legem ciuilem punitur, nisi per hoc, q̄ facit aliquam iniustitiam: sed illi, qui interimunt seipsum, puniuntur secundum legem ciuitatum in hoc, quod priuabantur antiquis honore sepultura, ut patet per Philosophum in 5. **Ethico.** ergo aliquis potest facere sibi ipsi iniustum: & ita contingit, quod aliquis iniustum patiatur uolens.

¶ **Præ.** Nullus facit iniustum, nisi alicui patienti iniustum: sed contingit quod aliquis faciat iniustum alicui hoc uolenti, puta, si uendat rem carius quā ualeat. ergo contingit aliquem uolentem aliquid iniustum pati.

SED CONTRA est, quod iniustum pati, est oppositum ei, quod est iniustum facere: sed nullus facit iniustum, nisi uolens. ergo per oppositum nullus patitur iniustum, nisi uolens.

RESPON. Dicendum, quod actio de sui ratione procedit ab agente: passio autem secundum propriam rationem est ab alio. Unde non potest esse idem secundum idem, agens, & patiens, ut dicitur in 3. & 8. **Physico.** Principium autem proprium agendi in hominibus est uoluntas, & ideo illud proprie, & per se homo facit, quod uolens facit. Et e contrario, illud proprie homo patitur, quod præter uoluntatem suam patitur, quia in quantum est uolens, principium est ex seipso: & ideo in quantum huiusmodi, magis est agens, quā patiens. Dicendum est ergo, quod iniustum per se, & formaliter loquendo, nullus potest facere nisi uolens, nec pati nisi uolens. Per accidens autem, & quasi materialiter loquendo, potest aliquis id, quod est de se iniustum uel facere nolens, sicut cum quis præter intentionem operatur: uel pati uolens, sicut cum aliquis plus alteri dat sua uoluntate, quā debeat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum aliquis sua uoluntate dat alicui id, quod ei non debet, non facit nec iniustitiam, nec inæqualitatem. Homo enim per suam uoluntatem possidet res: & ita non est præter proportionem, uel propositum, si aliquid ei subtrahatur, sed secundum propriam uoluntatem uel a seipso, uel ab alio.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ aliqua persona singularis potest dupliciter considerari. Vno modo **in se:** & sic, si sibi aliquid nocuum inferat, sicut

Infra. q. 66 art. 4. cor. Et 5. Ethico lect. 15. 13. & 14. Ar. præce.

Lib. 5. c. uel. passio a pri. tom. 3.

Lib. 8. text. 40. tom. 2.